

УДК 811.161.2'42

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/40-1-20>

Ірина ГАЙДАЄНКО,
orcid.org/0000-0003-1401-7826
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та журналістики
Херсонського державного університету
(Херсон, Україна) *gaydaenko1966@gmail.com*

МОВНЕ ВИРАЖЕННЯ АУДІО-, ВІДЕО- ТА ЗАПАХОВИХ КОНЦЕПТІВ У ЗБІРЦІ ПОЕЗІЙ М. МАТІОС «ЖІНОЧИЙ АРКАН У САДУ НЕТЕРПІННЯ»

У статті проаналізовано лінгвокогнітивні особливості аудіо-, відео- та запахових лексем на позначення відповідних концептів у поетичному доробку Марії Матіос, спираючись на праці відомих лінгвістів-когнітивістів.

У роботі зазначено, що в україністиці наявні праці, присвячені комплексному аналізу аудіо-, відео- та запахових лексем, які функціонують в українській мові, зокрема й у художньому мовленні. Однак їх функціонування як засобів вербалізації концептуальних одиниць у поетичних творах М. Матіос не були об'єктом вивчення, у чому й виражається актуальність роботи.

У статті проаналізовано значення терміна «концепт» як основного поняття когнітивної лінгвістики та з'ясовано поняття вербалізації концептів.

Для аналізу чуттєвих назв у роботі приділено увагу термінам «відчуття» та «органи чуття», що є ключовими для досліджуваної концептосфери ВІДЧУТТЯ, куди входять аудіо-, відео- та запахові концепти.

У дослідженні вказано, що М. Матіос активно послуговується аудіо-, відео- та запаховими лексемами як у прямому, так і в переносному значеннях. Серед лексем авторка виділяє слова, що відтворюють аудіоконцепт, указуючи як на аудіовияви людської мови, так і звуки рослинного або тваринного світу. Активно письменниця послуговується й діалектною лексикою.

Таких назв порівняно з іншими чуттєвими назвами у текстах поезій нами виявлено найбільше.

Щодо відеолексем, які презентують відповідний концепт, то вони також досить широко вживані, але менш різноманітні щодо фонетичного оформлення, тобто представлені в основному іменником очі та зрідка дієсловами.

Лексеми позначення запахового концепту в поезіях М. Матіос також активно функціонують як у прямому, так і в переносному значеннях. Найчастіше поетка вводить до творів іменник запах та дієслова (нюхаю, пахнуть, пашишь), зрідка – прикметники, що відбивають концепт ЗАПАХ.

У статті вказано, що більшістю з виділених нами лексем на позначення всіх трьох концептів М. Матіос послуговується для опису складних життєвих ситуацій, важкого психологічного стану, емоцій захопленості, закоханості, тривожності, суму героїв.

Ключові слова: *концепт, аудіоконцепт, відеоконцепт, запаховий концепт, вербалізатор, відчуття, концептосфера, звук, зір, запах, концептуальний смисл.*

Ірина HAIDAIENKO,
orcid.org/0000-0003-1401-7826
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Philology and Journalism
Kherson State University
(Kherson, Ukraine) *gaydaenko1966@gmail.com*

LANGUAGE EXPRESSION OF AUDIO, VIDEO AND SMELL CONCEPTS IN THE COLLECTION OF POEMS “WOMEN’S LASSO IN THE GARDEN OF IMPATIENCE” BY M. MATIOS

Basing on the works of renowned linguists and cognitive scientists, the article analyzes the linguistic cognitive features of the lexemes denoting sound, vision, and smell for the designation of the corresponding concepts in the poetic heritage of Maria Matios.

The article notes that in Ukrainian Studies there are works devoted to a comprehensive analysis of audio, video and smell lexemes that function in the Ukrainian language, including artistic speech. However, their functioning as a means of verbalizing conceptual units in the poetic works of M. Matios was not the object of study, which proves the relevance of the article.

The article analyzes the meaning of the term concept as the main notion of cognitive linguistics and clarifies the idea of verbalization of concepts.

To analyze sensory names, the article draws attention to such terms as sensations and sensory organs, which are the key parts for the concept sphere of SENSATIONS that includes audio, video, and smell concepts.

The study designates that M. Matios actively uses audio, video and smell lexemes both literally and figuratively. Among the lexemes, the author identifies words that reflect the audio concept, indicating both audio manifestations of human speech and sounds of the plant or animal world. The writer also actively uses dialect vocabulary.

Such words have been identified as the most numerous group in comparison with other names of senses in the poetic texts.

As for the video lexemes that introduce the corresponding concept, they are also quite widely used, but they are less diverse, in terms of phonetic design, that is, they are mainly represented by noun eyes and occasionally by verbs.

Lexemes for the smell concept in the poems of M. Matios also actively function both literally and figuratively. The poet most frequently introduces into her works a noun smell and verbs ((I) smell, to have a smell, to smell), occasionally adjectives that reflect the concept of SMELL.

The article affirms that M. Matios uses most of the identified lexemes denoting all three concepts to describe difficult life situations, a troublesome psychological state, emotions of passion, love, anxiety, and the characters' sadness.

Key words: *concept, audio concept, video concept, smell concept, verbalizer, sensation, concept sphere, sound, vision, smell, conceptual meaning.*

Постановка проблеми. Антропоцентрична парадигма, що сформувалася наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття, віддзеркалює посилення цікавості до когнітивної лінгвістики. Провідне місце в лінгвістиці на сьогодні посідає вивчення мовної картини світу митця як репрезентанта культурного коду нації, зокрема у працях В. Жайворонка, Л. Лисиченко, Ж. Соколовської, І. Голубовської та ін. До вивчення окремих компонентів картини світу, зокрема вербалізаторів концептів, зріс дослідницький інтерес. Фрагменти етнічної картини світу – концептосфери, що об'єктивуються через індивідуально-авторські картини світу. Тому варто досліджувати авторські концептосфери, наповнені групами концептів, що відтворюють їхнє, а відповідно й національне, сприйняття і розуміння світу.

Аналіз досліджень. Когнітивна лінгвістика встановлює відношення між концептуальними і мовними структурами, моделює концептуальний простір, з'ясовує принципи категоризації світу та пояснює когнітивну діяльність людини.

В україністиці наявні праці, присвячені комплексному аналізу аудіо-, відео- та запахових лексем, що функціонують в українській мові, зокрема й у художньому мовленні. На це вказують праці лінгвістів: І. Гайдаєнко, І. Галуцьких, К. Горденської, С. Форманової, І. Іншакової. Однак їх функціонування як засобів вербалізації концептуальних одиниць у поетичних творах Марії Матіос не були об'єктом вивчення, у чому й виражається актуальність роботи.

Актуальність теми визначає джерело дослідження – поетичні твори письменниці М. Матіос, що залишилися поза межами досліджень.

Мета статті полягає у виявленні лінгвокогнітивних особливостей аудіо-, відео- та запахових лексем на позначення відповідних концептів у поетичному доробку письменниці.

Досягнення мети передбачає вирішення завдання – проаналізувати семантичні особливості лексем, що входять до концептосфери відчуття, зокрема аудіо-, відео- та запахових концептів.

Предмет дослідження – семантична специфіка вербалізаторів аудіо-, відео- та запахового концептів у поезії письменниці.

Виклад основного матеріалу. Термін «концепт» – основне поняття у сучасній когнітивній лінгвістиці, що відносять до галузі, яка швидко розвивається у лінгвістичній науці. Значення концепту означає глобальну розумову одиницю, що репрезентується як квантова одиниця структури знань. Концепти є ідеальними процесами, сформованими у людській свідомості. Концепт вербалізується і входить до семантичного простору мови, залучаючи до свого вираження систему мовних знаків. Мова може репрезентувати всю інформацію, отриману людиною, і накопичений досвід соціуму. У цьому полягає одна з функцій мови.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. активізується дослідницьке зацікавлення концептом як ментальною одиницею. На думку О. Потебні, слово є засобом, який впливає з глибини людської природи, тому що за допомогою нього відбувається розкладання думки (Потебня, 2001: 35).

Р. Фрумкіна говорить про вербалізацію концептів так: «Природно думати, що за одним і тим самим іменем (словом, поняттям) у психіці різних осіб стоять неоднакові ментальні утворення. Тобто не тільки різні мови відбивають дійсність по-своєму, але за одним і тим самим словом однієї мови в думках людей можуть уявлятися різні концепти» (Фрумкіна, 1995: 91). Поняття концепту – історично змінне явище. У різні епохи розвитку мови і культури домінують різні концепти; змінюються складники структури концепту: зникають, нейтралізуються, з'являються нові тощо (Енци-

клопедія, 2007: 285). Здатність концептів взаємодіяти та об'єднуватися в певну систему називають по-різному «концептуальними системами», «концептуальними полями», «концептосферами», «концептуалізованими ділянками» тощо.

Концептосфери, що стали предметом нашого дослідження, сформувалися на основі роботи органів відчуття, що функціонують у площині мозку людини. З цього приводу нам видається слушною думка А. Петровського: «Відчуття – це психологічний процес відображення окремих властивостей предметів і явищ матеріального світу, а також внутрішніх станів організму у разі безпосередньої дії подразників на відповідні рецептори» (Петровський, 1995: 117).

У попередніх дослідженнях ми вказували, що «органи чуття – це єдині канали, якими зовнішній світ проходить у людську свідомість. Вони завдяки мовним засобам дають можливість людині відтворювати ментальний образ світу. За допомогою процесу сприйняття ми виявляємо не окремі властивості предмета чи явища, а риси цілого, тому це не пасивне копіювання миттєвого впливу, а творчий процес пізнання» (Гайдаєнко, 2008: 400).

Отже, концепт являє собою розумову сутність, що формується у людській свідомості і може бути представлена мовними засобами, які тісно пов'язані з органами відчуття. Зміст концепту, властивого тому чи тому письменнику, визначається особливостями його авторської модальності, художньо-образного світорозуміння, індивідуально-авторської картини світу та чуттєвого сприйняття.

Поширеність тих чи тих аудіо-, відео- та запахових образів в ідіостилі письменника, їхнє лінгвальне втілення, полісемантична природа підтверджують слова В. Маслової, що «концептами стають тільки ті явища дійсності, які актуальні й цінні для певної культури, мають велику кількість мовних одиниць для своєї фіксації, є темою прислів'їв і приказок, поетичних і прозових творів, своєрідними символами, емблемами, що, безумовно, вказують на текст, який їх породив, ситуацію, знання» (Маслова, 2004: 28). Саме до таких належать і аудіо-, відео- та запахові концепти у поетичній збірці М. Матіос «Жіночий аркан у саду нетерпіння». Твори письменниці настільки багаті на аудіо- та відео- та запахові образи, що складається враження, ніби вони становлять семантичне ядро поезій.

Семантика лексем, що позначає досліджувані концепти, чітко представлена словниками української мови.

В онлайн-версії «Словника української мови» в 11 томах одним із тлумачень змісту лексеми *звук* є таке: «Слухове відчуття, що викликається

механічними коливаннями; те, що людина чує, сприймає органом слуху» (Словник української мови, 1972: 500). Відчуття зору Вікіпедія трактує так: «Відчуття (сенсорне відчуття), що дозволяє сприймати світло, колір та зовнішню структуру навколишнього світу у вигляді зображення або картини. У тварин і людини органами зору є очі; втім зорова картина є також продуктом обробки первинної зорової інформації мозком» (Вікіпедія).

Цікавою є думка А. Пермінової, яка слушно визначає чуттєві концепти як сенсорні утворення й уважає, що «сенсорні концепти виступають значущими елементами художнього тексту, причому спектр їх художніх виявів охоплює образну, композиційну та змістову сторони твору» (Пермінова, 2003: 6). Попередньо ми зазначали, що «реакція на запах є тим відчуттям, яке викликає певні емоції, оскільки відомо, що хоча межі сприйняття запаху в корі головного мозку чітко ще не визначено, однак ученими підтверджено прямий зв'язок запахової частини мозку з гіпокампом, який виконує життєво важливі функції – слугує центром емоцій та мотивації, це фізіологічний апарат із механізмом, подібним до пам'яті й відповідно має велике значення в умовно-рефлекторній поведінці та виступає вищим мозковим центром запаху» (Гайдаєнко, 2013: 244).

Удало з цього приводу висловлюється С. Форманова, яка пише: «Семантичний простір розкриває структуру індивідуальної свідомості, що відповідає певним аспектам її когнітивної організації, тобто трансформує семантичний склад значень в одиниці індивідуальної свідомості. Семантичний простір запаху поєднує не лише вербальні поняття, а й візуальні зображення» (Форманова, 2016: 183).

Отже, на нашу думку, «Оновлення семантичного змісту образів, побудованих на звуковому та зоровому сприйнятті, відбувається через нову сполучуваність смислів, слів, а тому через розширення контексту» (Гайдаєнко, 2013: 244).

Органи чуття – це єдині канали, якими зовнішній світ проходить у людську свідомість. Вони завдяки мовним засобам дають можливість людині відтворювати ментальний образ світу. За допомогою процесу сприйняття ми виявляємо не окремі властивості предмета чи явища, а риси цілого, тому це не пасивне копіювання миттєвого впливу, а творчий процес пізнання.

Ядерним у аудіомікроконцептосфері є номен «звук».

Однак авторка також послуговується цією лексемою у множині, але з тим самим смислом, що подає й тлумачний словник, отже, в прямому

нейтральному значенні. Тому можемо вважати її основною або ядровою лексемою у поезії.

Наприклад:

*Ось і скінчився сезон поклоніння –
змовкали оркестрів звуки* (Матіос, 2007: 110).

До ближньої периферії аудіомікроконцептосфери у творах М. Матіос ми віднесли дієслова *шепнути, вікати, фівкати, диктувати, чути, просвистувати, сичати, скімлити, схлипувати, муркотати, стогнати, подзвонювати, пугкати*; іменник *голос*; вигук *ах*; прислівник *тихо*. Усі ці лексеми, що відтворюють аудіоконцепт, указуючи як на аудіовияви людської мови, так і звуки рослинного або тваринного світу.

Для прикладу наведемо рядки з вірша письменниці «Осанна білому панові»:

*І стрілить ягода чи лук,
Уп'ється в спину сіль чи глиця –
Застогнеш мовчки від розлук,
Як під сокирою ялиця* (Матіос, 2007: 18).

У наведеному прикладі М. Матіос уживає аудіолексеми *застогнеш* разом із контекстно антонімічним словом *мовчки* (також з аудіосмислом), створюючи оксюморон з метою увиразнення змісту вірша, акцентуації уваги читача на трагедійності подій.

Окрім того, авторка часто послуговується діалектними назвами, що уяскраплюють поезію та змальовують колорит місцевості, де проживають герої:

*Я смішно сороці фівкну:
Ну хто ж тебе намовля?* (Матіос, 2007: 57).

Значимо, більшість із цих лексем ужиті в переносному, метафоричному значенні.

Наприклад, до поезії «Із днів болю» авторка вводить слова *сичати, скімлити*:

*Це буде дуже ніч важка
Сичать вже крапельниці-кобри* (Матіос, 2007: 35).

або

*...І скімлить лиш у шибку дощ,
Немовби нас востаннє бачить* (Матіос, 2007: 35).

В обох висловлюваннях аудіолексеми, що відображають концептуальний смисл – звук, уведено письменницею до метафоричних фраз, які описують безвихідь ситуації.

Так само активно авторка послуговується як відеолексемами, що безпосередньо є носіями концептуального смислу відчуття зору, так і непрямыми назвами зору, що відтворюють аудіоконцепт. До того ж письменниця часто вживає лексеми на позначення аудіо- та відеоконцептів в одному ряду або в одній поезії.

Наприклад, у поезії «Дидактива з української топонімії в час сінокосу біля писаного каменя» авторка пише:

*І хто мені скаже: оця каламуть –
З Божої ласки чи карі?!
А хмари, як орди, крізь очі пливають
На серби чи на мадьяри* (Матіос, 2007: 11).

У цих чотирьох рядках поєдналися аудіо- та відеоіменники, що чітко виражають аудіо- та відеоіменні концепти. У першому випадку лексема *скаже* прямо відтворює аудіоконцепт. У другому – в останніх двох рядках вірша майстер слова послуговується метафорою «*А хмари, як орди, крізь очі пливають*», де лексема *очі* є ключовою й чітко асоціюється з відеоіменником, що входить до відеоіменнітосфери.

Значимо, що до тексту поезії авторка ввела й інші чуттєві назви – *голосять, смакую*, де перше слово (*голосять*) належить до аудіоіменників, а друге – *смакую* – входить до іншого семантичного поля – *СМАК*, що свідчить про багатство мовно-асоціативної картини світу письменниці.

Цікавим для дослідження є поєднання аудіо- та відеоіменників на позначення відповідних концептів у поезії «Із днів болю». Наприклад, у рядках:

*...І скімлить лиш у шибку дощ,
Немовби нас востаннє бачить* (Матіос, 2007: 35)

вдала метафора *...І скімлить лиш у шибку дощ, Немовби нас востаннє бачить* є не лише віддзеркаленням аудіо- та відеоіменнітосфери, а й вираженням за допомогою лексем *скімлить, бачить*, що спонукає читача не лише уявити описану картину, але й викликає емоції співпереживання, суму.

До канви поезій «Злодійство» та «Автопортрет без інтер'єру» письменниця вплітає різні чуттєві назви, що відбивають відповідні концепти, зокрема й лексеми, що формують смислове наповнення відеоіменнітосфери:

*...І радості украденої жах
Великим болем стане у очах*
або у цій же поезії:

*...І блискавкою згасне у очах
Твого злодійства неминучий жах* (Матіос, 2007: 29).

*...Дивіться у очі ласкаві мені –
Не смійтесь:*

Це – й ваше майбутнє (Матіос, 2007: 32).

Як засвідчують наведені приклади віршів, поетеса на відтворення відеоіменнітосфери найчастіше використовує слово *очі* у сполученні з іншими лексемами, точніше сказати, у складі метафоричних, епітетних сполук, що надає творам особливої емоційності, яскравості сприйняття (*Великим*

бодем стане у **очах**, блискавкою згасне у **очах**, **очі** ласкаві). Варто відзначити, що увиразнюють емоційне тло поезій чуттєві назви із семантикою смак, звук, дотик (*сухий, гіркий, пісня*).

Як ми відзначили, найчастіше авторка послуговується лексемою *очі* для вираження відеоконцептуального смислу:

*І дивиться безстрашний перелюб
Твоїми дивовижними очима* (Матіос, 2007: 120).

*... ці очі гарні, наче сарни,
Що зачаровують потік* (Матіос, 2007: 134).

Плачу.

*І б'ю поклони
За нетутешні очі* (Матіос, 2007: 141).

*Це вольна вольниця,
Це гульбище очей* (Матіос, 2007: 146).

*Неначе хлібину в час мору і голоду,
Судьба мені очі твої несе* (Матіос, 2007: 277).

Вернись!

*Жebraкують очі
По лицях чужих і прісних* (Матіос, 2007: 115).

В основному письменниця уводить ці назви до текстів поезій із семантикою «орган зору у людини» (Словник української мови, 1972: 500), інколи поетеса вживає дієслова зі значенням «здатність бачити» (Словник української мови, 1974: 665) для вираження відеоконцепту:

Подивився на мене з-під руки,

Захочеш взяти знов мене на руки (Матіос, 2007: 271).

*І ніхто не може побачити
Дрібних капель крові з нього* (Матіос, 2007: 278).

Письменниця використовує лексему *очі* як засіб вираження концепту емоції закоханості, тривоги, психологічного стану персонажа. На перший погляд, авторка вживає названу лексему у прямому значенні, однак, заглибившись у зміст поезії, ми розуміємо, що лексема *очі* вказує на периферійні смисли, що наповнюють аудіоконцептосферу.

Досить частотними у творах М. Матіос є лексеми, що моделюють мікроконцептосферу ЗАПАХ.

Більшість лексем уживано авторкою у прямому значенні, тому вони чітко відтворюють запаховий концепт. Наприклад:

*На запах вовни нишкнув звір,
Тоді як я – була ягницею* (Матіос, 2007: 24).

*Тепер я нюхаю твій слід –
Стара вівця і вже без руна* (Матіос, 2007: 24).

*...І твій жеребець здоганяє
Лошичку – пахучу, як дим...* (Матіос, 2007: 40).

*Час, коли гори в вівці плідні
Пахнуть молоками зрання...*

...

Темрява.

Шепоти.

Дотикання.

Лиш порох пашиють із крісів... (Матіос, 2007: 50).

Бо лиш твоє тобою пахне тіло (Матіос, 2007: 53).

І сонний запах твого тіла (Матіос, 2007: 68).

У наведених фразах митець за допомогою вербалізаторів чуттєвих концептів прагне передати глибинний зміст віршів, відповідно поєднує ядрову назву-іменник *запах*, похідні від неї дієслова (*нюхаю, пахнуть*) для створення метафор; прикметник *пахучу* для яскравого порівняння, що дозволяє читачеві асоціювати та відтворити в уяві художні образи, що живуть у картині світу авторки.

У інших поезіях концептуальний смисл прихований, оскільки авторка використовує лексеми на позначення запаху в переносному значенні. Однак ядрові назви дозволяють нам розкрити підтекст твору і зрозуміти намір поетки. Наприклад:

Цяткують смерек сорочки,

І дідові пахнуть словечка,

Як білі в ногах овечки (Матіос, 2007: 26).

Ту ніч – як запах – шкірою вбереш,

Ще не грішна, та вже безголова (Матіос, 2007: 38).

Висновки. Таким чином, обстеживши поетичні твори М. Матіос, доходимо висновку, що авторка активно послуговується аудіо-, відео- та запаховими лексемами як у прямому, так і в переносному значеннях для розкриття глибинного смислу поезій, для вербалізації відповідних концептів. Серед лексем авторка виділяє слова, що відтворюють аудіоконцепт, указуючи як на аудіовияви, властиві людській мові, так і звуки рослинного або тваринного світу. Активно письменниця послуговується й діалектною лексикою, що допомагає їй викликати в читача асоціації, які формують яскраві образи.

Таких назв порівняно з іншими чуттєвими назвами у текстах поезій нами виявлено найбільше.

Щодо відеолексем, які презентують відповідний концепт, то вони також досить широко вживані, але менш різноманітні щодо фонетичного оформлення, тобто представлені в основному іменником *очі* та зрідка дієсловами.

Лексеми, що відбивають запаховий концепт у поезіях М. Матіос, також активно функціують як у прямому, так і в метафоричному значеннях. Найчастіше поетка уводить до творів іменник *запах* та дієслова (*нюхаю, пахнуть, пашиють*), зрідка – прикметники, що презентують концепт ЗАПАХ.

І важливо відзначити, що більшістю з виділених нами лексем на позначення всіх трьох концептів М. Матіос послуговується для опису

складних життєвих ситуацій, важкого психологічного стану, емоцій захопленості, закоханості, трижності, суму героїв.

Надалі плануємо продовжити роботу над текстами митця й провести концептуальний аналіз усіх назв відчуттів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія. *Вільна енциклопедія: вебсайт*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Зір> (дата звернення: 13.07.2021).
2. Гайдаєнко І. В. Засоби вербалізації чуттєвих концептів у художній мовній картині світу українських письменників. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»* : збірник наукових праць. 2013. Випуск XIX. С. 243–247.
3. Гайдаєнко І. Семантична основа концепту «слух» у творах М. Коцюбинського. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови* : збірник наукових праць. Київ. 2008. Випуск 4. С. 399–404.
4. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учебное пособие. Минск : ТетраСистемс, 2004. 256 с.
5. Матіос Марія. Жіночий аркан у саду нетерпіння. Львів : ЛА «ПІРАМІДА», 2007. 308с.
6. Онлайн-версія «Словника української мови» в 11 томах. Т. 4. 1972. с. 500. URL: <http://sum.in.ua/s/zvuk> (дата звернення: 13.07.2021); Т. 5. 1974. С. 665. URL: <http://sum.in.ua/s/oko> (дата звернення: 13.07.2021).
7. Пермінова А. В. Відтворення англійської сенсорної лексики в українських віршових перекладах : автореф. дис. на здобуття ... канд. філол. н. : 10.02.16. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2003. 20 с.
8. Петровский А. Введение в психологию. Москва : Академия, 1995. 496 с.
9. Потебня О. Думка й мова. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької, 2-е вид., доп. Львів : Літопис, 2001. С. 25–39.
10. Українська мова : енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. 3-є вид., зі змін. і доп. Київ : Українська енциклопедія ім. М. А. Бажана, 2007. 856 с.
11. Форманова С. В. Одоративна лексика: класифікація, структура, семантика (на матеріалі творчості Ірен Роздобудько). *Записки з українського мовознавства. Журнал Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*. 2016. № 23 С. 181–188.
12. Фрумкіна Р. М. Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология? *Язык и наука конца 20 века*. Москва, 1995. С. 74–117.

REFERENCES

1. Wikipedia. Vilna entsyklopediia [Wikipedia. Free encyclopedia]. veb-sait. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Зір> (data zvernennia: 13.07.2021).
2. Haidaienko I. V. Zasoby verbalizatsii chuttievvykh kontseptiv u khudozhnii movnii kartyni svitu ukrainskykh pysmennykiv [Means of verbalization of sensory concepts in the artistic language picture of the world of Ukrainian writers]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia "Linhvistyka"*: zbirnyk naukovykh prats. 2013. Vypusk XIX. S. 243–247. [in Ukrainian].
3. Haidaienko I. Semantychna osnova kontseptu "slukh" u tvorakh M. Kotsiubynskoho [The semantic basis of the concept of "hearing" in the works of M. Kotsyubynsky]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 10. Problemy hramatyky i leksykologhii ukrainskoi movy*: zbirnyk naukovykh prats. Kyiv. 2008. Vypusk 4. S. 399–404 [in Ukrainian].
4. Maslova V. A. Kognitivnaya lingvistika: uchebnoe posobie [Cognitive linguistics: a textbook]. Minsk: TetraSistems, 2004. 256 s. [in Russian].
5. Matios Mariia. Zhinochyi arkan u sadu neterpinnia. Lviv: LA "PIRAMIDA", 2007. 308s. [in Ukrainian].
6. Onlain-versiia "Slovnika ukrainskoi movy" v 11 tomakh [Online version of the "Dictionary of Ukrainian language" in 11 volumes]. Vol. 4. 1972. S. 500. Retrieved from: <http://sum.in.ua/s/zvuk>; T. 5. 1974. S. 665. Retrieved from: <http://sum.in.ua/s/oko>.
7. Perminova A. V. Vidtvorennia anhliiskoi sensornoi leksyky v ukrainskykh virshovykh perekkladakh [Reproduction of English sensory vocabulary in Ukrainian poetic translations]: avtoref. dys. na zdobuttia ... kand. filol. n.: 10.02.16. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2003. 20 s. [in Ukrainian].
8. Petrovskiy A. Vvedenie v psihologiyu [Introduction to psychology]. Moskva: Akademiya, 1995. 496 s. [in Russian].
9. Potebnia O. Dumka y mova [Thought and language]. Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st. / za red. M. Zubrytskoi, 2-e vyd., dop. Lviv: Litopys, 2001. S. 25–39 [in Ukrainian].
10. Ukrainska mova: entsyklopediia [Ukrainian language: encyclopedia] / pedkol. V. M. Rusanivskiy, O. O. Taranenko (spivholovy), M. P. Ziabliuk ta in. 3-ye vyd., zi zmin. i dop. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M. A. Bazhana, 2007. 856 s. [in Ukrainian].
11. Formanova S. V. Odoratyvna leksyka: klasyfikatsiia, struktura, semantyka (na materialy tvorchoosti Iren Rozdobudko) [Odorative vocabulary: classification, structure, semantics (based on the works of Irene Rozdobudko)]. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva. Zhurnal Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I. I. Mechnykova*. 2016. No. 23 S. 181–188. Retrieved from: <http://zum.onu.edu.ua/article/view/130045> [in Ukrainian].
12. Frumkina R. M. Est li u sovremennoy lingvistiki svoya epistemologiya? [Does modern linguistics have its own epistemology]. *Yazyk i nauka kontsa 20 veka*. Moskva, 1995. S. 74–117 [in Russian].